

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2024/25: MJU6y

Kommissionens arbetsprogram 2025

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 23 januari 2025 att ge övriga utskott möjlighet att yttra sig över kommissionens arbetsprogram för 2025.

Miljö- och jordbruksutskottet yttrar sig över kommissionens arbetsprogram med utgångspunkt i de delar som berör utskottets beredningsområde. Dessa delar finns främst under rubrikerna 3.1 En ny plan för Europas hållbara välbefinnande och konkurrenskraft och 3.4 Slå vakt om vår livskvalitet: jordbruk, livsmedelstrygghet, vatten och natur.

Miljö- och jordbruksutskottet välkomnar att arbetsprogrammet tydligt prioriterar det fortsatta arbetet med att stärka unionens konkurrenskraft för att ge företagen bästa möjliga förutsättningar att ställa om till klimatneutralitet och cirkulära giftfria system. Utskottet noterar särskilt att bioekonomin får en framskjuten position i detta arbete och att tillväxtpotentialen i biobaserade produkter bättre tillvaratas. Vidare värdesätter utskottet även kommissionens ansats att tydligare reglera PFAS-ämnen, och förutsätter att kommissionen också står fast vid sitt tidigare åtagande om att den kommande revideringen av Reachförordningen inriktas på att åstadkomma en höjd skyddsnivå för miljön och människors hälsa.

Utskottet tolkar den aviserade havspakten som att kommissionen tydligare sätter havsmiljön på agendan, och i detta sammanhang måste efterlevnaden av redan existerande lagstiftning på området stärkas. Det är kris i stora delar av fiskeriet, särskilt i Östersjön, och det är uppenbart att det behövs en förändring av förvaltningskulturen. Kommissionen är en central aktör i arbetet med att få till en sådan förändring.

Utskottet beklagar att kommissionen inte heller detta år levererar i fråga om sina tidigare utfästelser om att uppdatera EU:s djurskyddslagstiftning. Utskottet förutsätter att kommissionen inte sänker ambitionsnivån i de pågående förhandlingarna om ändrade regler för transport av djur, och påminner om den politiska vilja som finns i flera medlemsstater för en sådan regelutveckling.

Avslutningsvis vill utskottet framhålla betydelsen av att kommissionens arbete kännetecknas av god planering och att strategier och lagstiftningsinitiativ föregås av gedigna konsekvensanalyser.

I yttrandet finns två avvikande meningar (V, MP).

Utskottets överväganden

Kommissionens arbetsprogram

Den 11 februari presenterade kommissionen sitt arbetsprogram för 2025, Framåt tillsammans: en djärvare, enklare och snabbare union (COM(2025) 45 final). Arbetsprogrammet består av ett huvuddokument och fem bilagor i vilka kommissionen listar nya strategiska initiativ (bilaga 1), kommande översyner av existerande lagstiftning (bilaga 2), lagstiftningsförslag där förhandling pågår (bilaga 3), aviserade återkallelser av föreslagna rättsakter (bilaga 4) och aviserade upphävanden av rättsakter (bilaga 5).

Arbetsprogrammet har utformats utifrån dels de utmaningar som Europa står inför, bl.a. ökande geopolitiska spänningar och ekonomisk konkurrens, dels behovet av att bygga EU starkare och mer enat, inte minst i fråga om unionens konkurrenskraft, säkerhet och demokratiska värderingar.

I arbetsprogrammet för 2025 identifierar kommissionen sju tematiska områden som den avser att prioritera under året. De områden som tydligast faller inom utskottets beredningsområde är avsnitten 3.1 En ny plan för Europas hållbara välbefinnande och konkurrenskraft och 3.4 Slå vakt om vår livskvalitet: jordbruk, livsmedelstrygghet, vatten och natur.

Utskottets ställningstagande

Konkurrenskraft och omställningen till klimatneutralitet och cirkulära, giftfria system

Utskottet ser mycket positivt på att kommissionen lyfter fram behovet av att ge Europas företag, i synnerhet små och medelstora företag, bästa möjliga förutsättningar för att fortsätta att ställa om till klimatneutralitet. Den stora utvecklings- och innovationskraft som finns i medlemsstaterna, inte minst när det gäller ren energi, ger kommissionen stort utrymme att accelerera den gröna omställningen. Utskottet förutsätter att kommissionen inom ramen för det kommande arbetet med konkurrenskraftskompassen (COM(2025) 30) tydliggör att Europas konkurrenskraft och vägen mot klimatneutralitet går hand i hand.

När det gäller övergången till cirkularitet vill utskottet också lyfta fram kommissionens utfästelse om att vid slutet av året lägga fram en europeisk bioekonomistategi. En sådan strategi behöver enligt utskottets mening noga beakta substitutionspotentialen i EU:s skogsindustri och göra tydligt att en stark ägande- och brukanderätt är grunden för att vi i ökad utsträckning ska kunna ta till vara skogens resurser. Som utskottet framfört vid ett antal tidigare tillfällen ska detaljreglering av hållbart skogsbruk på EU-nivå alltid undvikas.

Utskottet ser positivt på att lagstiftningspaketet för ren industri inbegriper det kemikaliepolitiska området, och utskottet fäster stor vikt vid att kommissionen särskilt pekar ut arbetet med att uppdatera regleringen av PFAS-ämnen. De hittillsvarande begränsningarna inom Reachförordningen räcker inte; det vetenskapliga underlaget gör mycket tydligt att ett tillräckligt skydd för miljön och människors hälsa kräver en universell begränsning där all resterande användning av PFAS förbjuds, såtillvida användningen inte är nödvändig för samhället. Utskottet understryker vikten av att det kommande förslaget om begränsning av PFAS tillskrivs högsta prioritet när det väl presenteras.

I övrigt när det gäller arbetet med att uppdatera Reachförordningen förutsätter utskottet att tyngdpunkten i revideringsarbetet handlar om att uppnå ett bättre skydd för miljön och människors hälsa, i linje med kommissionens tidigare utfästelser. Utskottet noterar att ett förslag är att vänta under det fjärde kvartalet i år, och utskottet kan inte nog understryka vikten av att revideringen inte försenas ytterligare.

En robust och hållbar jordbruks- och livsmedelskedja, vatten och natur

Utskottet välkomnar att livsmedelskedjans robusthet ingår i ett av kommissionens prioriterade strategiska områden. Det är mycket positivt att kommissionen höjer ambitionerna när det gäller att stärka jordbrukarens ställning och fortsätter att motarbeta otillbörliga handelsmetoder i livsmedelskedjan. Utskottet ser fram emot att ta del av visionspappret för nästa programperiod som är att vänta inom kort. Vidare ser utskottet fram emot att kommissionen fortsätter att försöka lätta regelbördan inom den gemensamma jordbrukspolitiken och noterar att förslag är att vänta redan före halvårsskiftet. Utskottet ser positivt på att förenkling och åtgärder för att minska betungande regler och onödig byråkrati för företag är en röd tråd i kommissionens aviserade initiativ.

Vidare förutsätter utskottet att kommissionen fortsätter att driva på förhandlingarna om den föreslagna förordningen om vissa nya gentekniker (COM(2023) 411). Ett framgångsrikt förhandlingsutfall kan få stora effekter för unionens livsmedelsförsörjning då det kan leda till ökad produktion och minskad användning av kemikalier samt underlätta för grödor anpassade till ett förändrat klimat. Ett antagande av rättsakten är på så sätt ett viktigt steg i arbetet med att uppnå den gröna givens målsättningar.

Utskottet tolkar den aviserade havspakten som att kommissionen tydligare sätter havet och den blå ekonomin på agendan, vilket utskottet givetvis ser mycket positivt på. Enligt utskottet behöver initiativet inriktas på att dels åstadkomma en helhetssyn i havsrelaterade frågor där ekosystemansatsens tillämpning stärks, dels förstärka åtgärder från källa till hav. Utskottet konstaterar att initiativet inte ska innehålla skarpa lagstiftningsförslag och ser därmed risken att ett sådant initiativ blir tandlöst. Tillståndet i många av unionens vatten är kritiskt, och havets biologiska resurser behöver nyttjas mer hållbart med målet att säkerställa att ekosystemen används inom sina gränser.

Det är likaså kris i stora delar av fiskenäringen, särskilt i Östersjön, och det är uppenbart att det behövs förändring av förvaltningskulturen. Kommissionen är en central aktör i arbetet med att åstadkomma en sådan förändring. Efterlevnaden av den gemensamma fiskeripolitiken, i synnerhet när det gäller landningsskyldigheten och ändamålsenliga kontroller, måste förbättras. För att den kommande havspakten ska ha någon reell framgång måste medlemsstaterna bli bättre på att uppfylla kraven i redan existerande rättsakter på det havsmiljöpolitiska området.

Utskottet efterfrågar en högre ambitionsnivå också när det gäller djurskydd. Inte heller detta år lever kommissionen upp till de utfästelser om en utvidgad djurskyddslagstiftning som kommissionen gjorde i strategin Från jord till bord (COM(2020) 381). Då aviserade kommissionen att den skulle se över djurskyddslagstiftningen för att anpassa den till de senaste vetenskapliga rönen, utvidga dess tillämpningsområde, göra den lättare att tillämpa och i slutändan säkerställa en högre djurskyddsnivå. Något sådant förslag har ännu inte presenterats, och utskottet konstaterar att kommissionen inte heller redovisar några planerade åtgärder i arbetsprogrammet för 2025. Detta är mycket beklagligt.

Mot denna bakgrund blir det än mer viktigt att kommissionen håller fast vid en hög ambitionsnivå i de pågående förhandlingarna om ändrade regler för djurtransporter (COM(2023) 770) och att förslaget inriktas på att adressera de brister i nuvarande regelverk som påpekats av kommissionen såväl som Europeiska revisionsrätten¹. Ett stärkt djurskydd inom EU är en prioriterad fråga för Sverige och flera andra medlemsstater. Utskottet uppmanar kommissionen att ta till vara den vilja som finns, inte minst bland unionens konsumenter, och verka för en höjning av djurskyddsnivån för unionens produktionsdjur.

Avslutande kommentar

Utskottet vill avslutningsvis framhålla betydelsen av att kommissionens arbete kännetecknas av god planering och att strategier och lagstiftningsinitiativ föregås av gedigna konsekvensanalyser. Konsekvensbedömningar är avgörande för kommissionens agenda för bättre lagstiftning som ska se till att EU:s rättsakter och initiativ bidrar till att unionen når sina mål på ett så effektivt och ändamålsenligt sätt som möjligt.

¹ Europeiska revisionsrättens rapport 03/2023 Transport of live animals in the EU: challenges and opportunities.

Stockholm den 27 februari 2025

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Kjell-Arne Ottosson (KD), Martin Kinnunen (SD), Anna-Caren Säterberg (S), John Widegren (M), Staffan Eklöf (SD), Malin Larsson (S), Helena Storckenfeldt (M), Mattias Eriksson Falk (SD), Jytte Guteland (S), Marlène Lund Kopparklint (M), Stina Larsson (C), Victoria Tiblom (SD), Elin Nilsson (L), Sofia Skönnbrink (S), Andrea Andersson Tay (V) och Björn Petersson (S).

Avvikande meningar

1. Kommissionens arbetsprogram 2025 (V)

Andrea Andersson Tay (V) anför:

I vissa delar har jag och mitt parti en annan syn på kommissionens arbetsprogram än den som utskottet ger uttryck för.

Till att börja med ser Vänsterpartiet positivt på kommissionens ansats att ge Europas företag, i synnerhet små och medelstora företag, bästa möjliga förutsättningar för att fortsätta att ställa om till klimatneutralitet. Vänsterpartiet anser att utskottet i detta sammanhang även borde framhålla betydelsen av att EU:s klimatambition skärps till nollutsläpp senast 2040. Samtidigt behöver all relevant lagstiftning uppdateras för att säkerställa att EU:s utsläpp minskar i linje med Parisavtalet till 2030 och 2035 och når ända ner till noll senast 2040.

När det gäller övergången till cirkularitet ser Vänsterpartiet behov av en europeisk bioekonomistategi. Till skillnad från utskottet anser Vänsterpartiet att en sådan strategi behöver beakta substitutionspotentialen i EU:s skogsindustri men även tydliggöra vikten av ett ekologiskt hållbart skogsbruk. Jag och mitt parti ser inte något behov av att lyfta fram ägande- och brukanderätten i detta sammanhang. Vidare håller jag och mitt parti inte med utskottet i fråga om att EU-reglering av hållbart skogsbruk alltid ska undvikas.

Jag och mitt parti ser positivt på kommissionens fortsatta ansträngningar att försöka lätta regelbördan inom den gemensamma jordbrukspolitiken. Till skillnad från utskottet anser jag och mitt parti att det borde tydligt framgå att regelförenklingar inte får ske på bekostnad av miljön eller klimatet.

2. Kommissionens arbetsprogram 2025 (MP)

Emma Nohrén (MP) anför:

Överlag tycker jag och mitt parti att det är ett bra yttrande men hade velat se en större tonvikt på klimat- och miljö samt biologisk mångfald. Åtgärder för ökad konkurrenskraft får inte ske på bekostnad av klimat- och miljö, och det borde framgå än tydligare.

När det gäller nya gentekniker delar Miljöpartiet inte utskottets mening. Jag och mitt parti ser behovet av och vill se ny lagstiftning på, men mitt parti har stora invändningar i den av kommissionen föreslagna förordningen om vissa nya gentekniker (COM (2023) 411). Miljöpartiet hade därför velat se en annan skrivning som inte hänvisade till det förslaget.